

Verrassend en passend

Passend onderwijs gooit een balletje op in onze les dat soms verrassend kan rollen!

De invoering van Passend onderwijs is niet ongemerkt aan ons gymlokaal voorbij gegaan. We kennen het allemaal: steeds vaker zijn er leerlingen in onze lessen die moeite hebben om te gaan met grenzen, kwetsbaar of teruggetrokken gedrag vertonen of moeilijk kunnen samenwerken. Het lesverloop is daardoor vaak anders dan we ons hadden voorgesteld.

TEKST CEES BERTIJN FOTO'S ANITA RIEMERSMA

Meer leerlingen met ingewikkeld gedrag en meer bewegingsproblematiek. Kort gezegd: de diversiteit van leerlingen in onze lessen is toegenomen. Dit stelt ons voor een behoorlijke uitdaging: voor al die verschillende leerlingen in onze lessen moet er immers ook wat te leren zijn! Het is binnen de context van alles wat van invloed is op onze lessen vaak niet eenvoudig om alle verschillende leerlingen recht te doen.

Hoe kunnen we dat nou doen? Hoe organiseren en hanteren we het 'het omgaan met verschillen' in onze les zodat het voor ons leerkrachten werkbaar is maar ook voor de leerlingen? In ons denken hierover is het helpend om als vertrekpunt te nemen dat alle leerlingen verschillende mogelijkheden, competenties, talenten en behoeften hebben. Zo wordt de kans dat we kunnen aansluiten bij wat de leerlingen nodig hebben groter. Dit vraagt van ons een andere manier van kijken en denken: er zal nog preciezer moeten worden gekeken naar wat onze leerlingen nodig hebben om tot leren te komen. Want naarmate de verschillen tussen de leerlingen groter worden is het nog belangrijker dit te weten en te begrijpen.

Als startpunt gaan we uit van de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen. Het gaat hierbij om behoeften op didactisch vlak maar natuurlijk ook op pedagogisch gebied. Deze behoeften zijn voor iedere leerling anders en

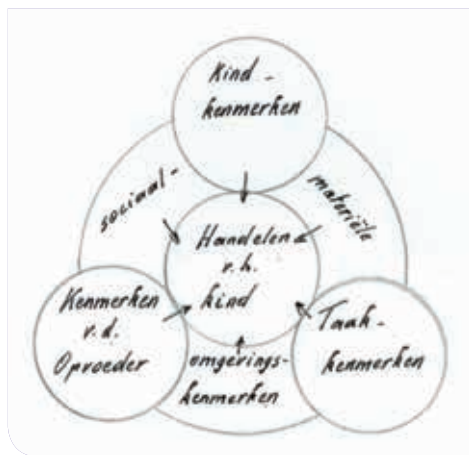
veranderen voortdurend in de loop van de tijd (zelfs soms tijdens de les). Gelukkig is het vaak zo dat de behoeften van de leerlingen zo op elkaar lijken dat deze valt te groeperen.

Toch zijn er ook leerlingen van wie de onderwijsbehoefte zodanig afwijkt van de groep dat het niet vanzelfsprekend is dat ze automatisch profiteren van de ondersteuning die de leerkracht aan de rest van de groep geeft. Deze leerlingen hebben dus extra ondersteuningsbehoeften. Dit vraagt dan een nog breder (ander) handelingsrepertoire van ons als leerkracht.

Hier worden we dus uitgedaagd om ons nog meer te verdiepen in de individuele leerling. Kennen we die leerling wel goed genoeg om het gedrag te begrijpen? Immers, het duiden en interpreteren van dat gedrag in onze les kan alleen worden begrepen vanuit zijn bestaanscon-

GLOOT model

text . Het wordt beïnvloed door veel verschillende factoren in zijn omgeving. Pas als we deze weten en begrijpen kunnen we mogelijkheden vinden om beter af te stemmen met de leerlingen en de leersituatie zo arrangeren dat zij beter tot leren kunnen komen.

Helpend binnen dit kader is het GLOOT model (L. Koning 1987) :

Dit is een model dat de verschillende invalshoeken laat zien die van invloed zijn op het gedrag van de leerling. Daarbij gaat het om de volgende kenmerken:

- gedrag
- leerling
- omgeving (sociaal en materiaal)
- onderwijs
- taak.

Als we zo leren kijken krijgen we een completer beeld van de leerling en wordt duidelijk wat hij nodig heeft. Belangrijke vragen die we ons hierna moeten stellen om aansluiting te kunnen vinden bij die onderwijsbehoefte zijn:

- Wat moeten ze leren?
- Waarom moeten ze dat leren?
- Op welke wijze kunnen ze dat het beste leren?

Om deze vragen in onze onderwijscontext te beantwoorden moeten we nog specifiekleren denken vanuit de leerling. Voor het halen van de doelen in de les heeft deze leerling in mijn les :

- een leraar nodig die....
- groepsgeleden nodig die....
- arrangementen en leeractiviteiten nodig die....
- aangepaste opdrachten nodig die....
- instructie nodig die....
- feedback nodig die....
- regels structuur en routines die....

Als we vanuit deze vragen vertrekken krijgen we meer inzicht en wordt het kansrijker om betekenisvolle bewegingsarrangementen te kiezen, aan te bieden en te begeleiden.

Allemaal mooi en wel zult u denken, maar hoe kunnen we dit nou praktisch handen en voeten geven in ons onderwijsaanbod? Laten we eens proberen om out-of-the-box te denken: oplossingsgericht en buiten ons vaste stramien. Dit

Op welke wijze kunnen ze het beste leren?

Arrangement klimmen op verhoogd vlak

▲ *Laat leerlingen van elkaar leren*

vergroot de kans om beter af te kunnen stemmen op de individuele behoeftes van de leerling. Dit kunnen we doen door:

- flexibel durven en willen zijn
- goed leren "kijken": belangrijke betekenissen
- kunnen duiden van complex leerlinggedrag in relatie tot de onderwijs context
- elke keer je afvragen: wat heeft deze leerling nodig in relatie tot de groepssamenstelling hier opsommingsteken voor de wenselijkheid van groepjes leerlingen met dezelfde onderwijsbehoefte onderzoeken
- het belang inzien van een juist gekozen leerinhoud ten opzichte van de onderwijsbehoefte van de leerling: dit is van grote invloed op leerlinggedrag
- de leerling ontwikkelresultaat laten ervaren ten aanzien van de doelen waaraan hij werkt, daarover reflectie vragen stellen
- naar hem/haar benoemen wat goed gaat in de les zodat de leerling enthousiast wordt.

Begeleiding van de uitvoeringswijze Voor zorg en basis

Deelnameniveaus

uitvoeringswijze	leerhulp
Durft niet omhoog te klimmen	<ul style="list-style-type: none"> • vlak lager hangen • meer steunpunten realiseren naar het vlak (hogere kast ernaast plaatsen) • leerkracht gaat bij het klimmen staan tot leerling op de bank is om vertrouwen te geven.

Praktisch in het gymlokaal betekent dit:

- kies heldere bewegingsactiviteiten die meerdere niveaus van deelname toelaten
- laat deze meerdere keren (verwant) achter elkaar terugkomen
- uitdagende bewegingsactiviteiten
- beginnen van het bekende naar het minder bekende
- korte wachttijden
- haalbare activiteiten voor alle leerlingen
- niet te snel zijn met arrangementsveranderingen
- bewegingssituaties zo arrangeren dat leerlingen deze samen en zelfstandig kunnen oplossen coachen en stimuleren
- leerling worden gecoacht en gestimuleerd
- ruimte voor ontwikkeling in eigen tempo, mogelijkheid en interesse en autonomie
- zelfstandig werken en samenwerkend leren
- aansluiten bij de belevingswereld en interesses van de leerling
- werken in eigen tempo.

Lezenswaardig binnen dit thema is het boek 'Bewegingsonderwijs op cluster 4-scholen' (Marco van Berkel en Saskia Biesterbosch e.a. 2013). In dit boek wordt een beschrijvingskader aangereikt wat zich niet alleen richt op de uitwerking van leerlijnen en de didactische leerhulp voor leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte. Hierin wordt tevens de begeleiding op gedrag uitgewerkt. Doordat er in de kaders 'hoe nemen de leerlingen deel aan de activiteit' en 'begeleiding ten aanzien van de reguleringaspecten' elke keer dezelfde zes leerlingen op gedrag zijn uitgewerkt ontstaat er inzicht en herkenning in de begeleiding van deze leerlingen. Elke activiteit eindigt met 'Tips voor de leerkracht' waar ook weer gedragsaspecten terugkomen.

Klauteren op een verhoogd vlak

Een activiteit in de leerlijn klimmen volgens het beschrijvingskader in het boek 'Bewegingsonderwijs op cluster 4 –scholen' (Marco van Berkel e.a.) met hoge bank of omgekeerde bank, combiframe, opgehangen dikke mat.

	zorg	basis	vervolg	gevorderd
Omhoog klimmen	Klimt met veel hulpmiddelen, en heeft veel ondersteuning en tips nodig, durft niet op het vlak te klimmen	Klimt met veel hulpmiddelen naar boven en heeft moeite om steunpunten te vinden	Klimt met bewust gekozen hulpmiddelen en vindt voldoende steunpunten	Klimt met weinig of geen hulpmiddelen en steunpunten weet deze eenvoudig en adequaat te kiezen

Stoere Samantha

Samantha heeft er zin in, ze kan niet wachten tot ze aan de beurt is en roept hard dat de anderen moeten opschieten. Als ze klimt heeft ze niet echt overzicht in alle mogelijke steunpunten maar probeert zo snel mogelijk op het vlak te komen. Als ze daar eenmaal is, roept ze naar beneden en laat het vlak heen en weer slingeren. Ook als de volgende leerling naar boven wil klimmen houdt ze daar geen rekening mee. Ze komt niet uit zichzelf naar beneden. Ook na herhaaldelijke aanmaningen: ze zit er prinsheerlijk, wie doet haar wat! Eindelijk komt ze morrend naar beneden en schudt dan nog even flink aan de klimsituatie, en lacht hard om de schrikreactie van de klimmende leerling. Ze moet gewezen worden op de afspraak: na het klimmen achter op de wachtbank gaan zitten.

Introverte Wesley

Als Wesley aan de beurt is, wacht hij eerst totdat de klimsituatie leeg is. Hij neemt geen risico, maar zoekt zorgvuldig de best mogelijke steunpunten uit. Zo nu en dan kijkt hij even achterom of niemand anders van plan is om vast achter hem aan te klimmen. Als hij op het vlak is aangekomen, gunt hij zich geen tijd om van het succes te genieten, meteen kijkt hij hoe hij zo veilig mogelijk weer naar beneden kan komen.

uitvoeringswijze

Vindt bij het omhoog klimmen steunpunten snel en adequaat

leerhulp

- vlak hoger hangen
- minder steunpunten aanbieden
- bank omdraaien zodat het moeilijker wordt om een steunpunt te vinden.

Hoe nemen de kinderen deel aan de activiteit?

Voor vervolg en gevorderd

Arrangement

- vier leerlingen
- opgehangen (omgekeerde) bank, combiframe of dikke mat (ongeveer reikhoogte langste leerling)
- matten onder de bank, combiframe of dikke mat
- kastkop, stoel touwladder als hulpmiddel bij het klimmen.

Activiteit

Probeer op de bank/combiframe/dikke mat te klimmen en klim er daarna weer rustig vanaf.

Regels

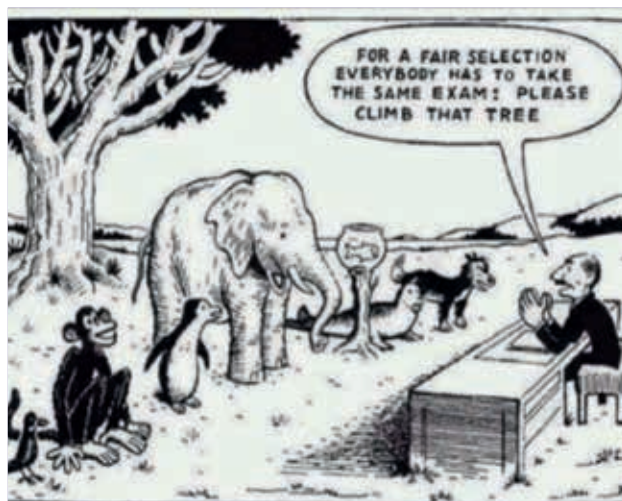
- je begint als de voorgaande leerling er van af is
- nadat je hebt geklommen ga je achteraan op de wachtbank zitten
- je mag de kastkop, stoel of touw/touwladder gebruiken om erop te klimmen.

Groepsgrootte en -samenstelling

De groepsgrootte is beperkt tot vier leerlingen, omdat het klimmen enige tijd vergt en er daardoor te lange wachttijden kunnen ontstaan. Sommige leerlingen willen boven in graag even blijven zitten. Maar de groep kan ook niet kleiner dan drie leerlingen, omdat het erg vermoeiend kan zijn. Bovendien is kijken naar de anderen ook leerzaam.

Arrangementssturing

De hoogte van de bank/combiframe/dikke mat is ongeveer reikhoogte van de langste leerling. Dan is het vrij moeilijk om op de bank te komen, maar wel haalbaar voor veel leerlingen. Met een kastkop of stoel kan iedereen in ieder geval bij de bank zonder te springen. De wachtbank staat op twee meter afstand precies tussen de twee matten. De teruglooproute is hiermee erg duidelijk. Een mooie uitdaging voor leerlingen die de stoel/kastkop of touw ladder niet meer hoeven te gebruiken is het steeds hoger hangen van het klimvlak

Our Education System

"Everybody is a genius. But if you judge a fish by its ability to climb a tree, it will live its whole life believing that it is stupid."

- Albert Einstein

Stoere Samantha	Wil niet wachten op haar beurt	Een seintje afspreken zodat de leerling weet dat het gedrag even gecontroleerd moet worden. Inzichtelijk tijdschema.
	Houdt geen rekening met andere leerlingen	Benoemen wat je ziet en de leerling zelf een oplossing laten bedenken, gedragsalternatieven benoemen, directe positieve feedback.
	Houdt zich niet aan de afspraken	Consequenties van gedrag duidelijk en direct bespreken
	Maakt andere leerlingen aan het schrikken	Een mogelijkheid te ontlading bieden
Introverte Wesley	Heeft bij het klimmen veel tijd nodig	Zorgen voor een kleine groep Een kast als hulpmiddel ernaast/erbij zetten
	Voelt zich niet veilig bij het klimmen	Bank lager hangen Leerkracht staat erbij Een maatje mee laten klimmen
	Kan niet genieten van zijn succes	Succes groot benoemen en bevestigen Na afloop een voorbeeld laten geven voor het volgende drielal

▲ *Begeleiding van de reguleringsaspecten*

Wat hebben de leerlingen eerder gedaan?

Activiteiten

- klimmen in het wandrek
- touw klimmen
- klimmen tegen/over de dikke mat
- klimmen op een stabiele bank tussen kast en wandrek
- verplaatsen onder een stabiele bank van 1.20 m hoogte.

Wat willen we ze leren de eerste paar keer?

- leren goede steunpunten te vinden voor de voeten en de handen
- leren dichtbij de steunpunten te blijven bij het kantelen van onder naar bovenop het klautervlak
- leren een eigen manier te vinden om boven te komen.

Introduceren van de activiteit

Een voorbeeld is niet nodig. De leerkracht nodigt de leerlingen uit de uitdaging aan te gaan: probeer maar op het vlak te klimmen.

Fasering van de activiteit

- *klaarstaan*
- omhoog klimmen
- verblijven op het hoge vlak
- omlaag klimmen
- *van de klimsituatie teruglopen naar de rij/wachtbank.*

Tips voor de docent

Vooraf het elke keer hoger maken van de bank en proberen met zo weinig mogelijk/zonder hulpmiddelen er op te komen zorgen voor uitdaging naast

deze spannende activiteit is het aan te raden om een actief zelfstandig spel aan te bieden.

Welke activiteiten doen de leerlingen als vervolg op deze activiteit?

- klimmen op klimwand
- over de dikke mat klimmen die verticaal in de breedte wordt vastgehouden
- hindernisbaan.

Tot slot:

- investeer in de relatie: zonder relatie geen prestatie
- ga uit van de competenties en talenten van de leerlingen
- laat de leerlingen oplossingsgericht meedenken
- praat eens met een collega over een lastige leerling, probeer hetzelfde eens anders te zien
- spreek een leerling aan op zijn gedrag, niet op de persoon
- benoem het positieve en laat de leerling reflecteren
- zorg voor regelmaat en voorspelbaarheid
- wees groepsgericht en individueel gericht
- laat leerlingen van elkaar leren
- leer zelf ook van de leerlingen
- elke volgende les: nieuwe ronde nieuwe kansen.

Het balletje kan soms verrassend rollen in de les door de ontwikkelingen van het passend onderwijs. Dat kan ons het gevoel geven dat we vaak meerdere ballen tegelijkertijd in de lucht moeten houden. Laten we hierbij bedenken dat de kunst van jongleren niet alleen het vangen van de ballen is maar ook juist het op tijd loslaten. ■

Contact

C.Bertijn@mijnschool.nu